

Zbyněk Buřival: Fotografické vybavení do terénu

Co vlastně potřebuji?

Naprostou zásadní otázkou při výběru fototechniky je: „Co vlastně budu fotit?“ Druhá zásadní informace jsou finanční možnosti. Bez těchto dvou informací je velmi těžké radit konkrétní postup.

Kompaktní fotoaparáty

Většina uživatelů sáhne po kompaktních fotoaparátech, bohužel obvykle často po těch nejlevnějších, případně po těch, které mají v letáku nejvyšší parametry. Výběr však bohužel není tak jednoduchý. V zásadě lze říci, že kvalitní výsledek téměř nikdy nedostanete z nejlevnějších plastových kompaktních ani z tzv. ultrazoomů. Lepší je sáhnout po středně drahých až drahých kompaktech, které mají zdánlivě nelogicky vyšší cenu a slabší parametry. Opak je však pravdou, protože mají obvykle podstatně lepší optiku, lepší displej, filtrový závit, sáňky na externí blesk, kovový závit na stativ, dostupné příslušenství a často i podstatně lepší obrazový výstup.

Málokterý kompaktní má optiku schopnou reálně vykreslit víc než cca 10 megapixelů, proto se rozhodně nenechte zaslepit ohromným rozlišením. Ve výsledku budete mít pouze obudně velké, zašumělé a mírně neostře fotky. Možnosti kompaktního naprostě limitují rozsah zoomu, kvalita provedení a dostupné příslušenství. Nemá cenu kupovat levný plastový kompaktní s 16 megapixely a bez dostupného příslušenství, to už můžete rovnou fotografovat mobilem. Takový kompaktní nevydrží častější používání déle jak rok či dva a výstup je žalostný, nehledě na velmi zásadní omezení. Minimálně možnost použití makropředsádky, filtrů a stativu jsou naprostou nutností.

Digitální zrcadlovky

Opět nastává stejný problém jako u kompaktních, protože většina uživatelů nakoupí levný set levné plastové zrcadlovky s jedním či dvěma nejlevnějšími objektivy. Zrcadlovka poskytuje citelně lepší možnosti než kompaktní, ale její síla je zejména v modulárnosti a širokém příslušenství. Nákupem setu s jediným levným objektivem ji degradujete na větší plastový kompaktní s výborným obrazem.

Zásadním parametrem výběru je velikost snímače. Existují zhruba 3 skupiny, plnohodnotné 35 mm snímače (tzv. fullframe či FF), menší snímače Canon, Nikon, Pentax a Sony (1,5 či 1,6x menší než FF) a potom Olympus a Panasonic (2x menší). Mezi obvyklé bludy patří pověry o vysokém šumu u menších snímačů, ale není to obecně pravda a navíc v současnosti poskytují i Olympusy a Panasonicy i při 16 megapixelech naprostě vynikající výstup i na poměrně vysoká ISO. Mnohem zásadnější je vliv na hloubku ostrosti, která bude nejmenší u fullframe a největší u Olympusu/Panasonicu. Minimální hloubka ostrosti se hodí zejména u umělecké a portrétní fotografie, naopak pro muzejní užití se často jedná o zásadní nevýhodu. Nižší hloubka ostrosti u fullframe totiž vyžaduje vysoké clony a tím pádem i použití stativu za okolností, kdy menší snímače bez problému dosáhnou téhož s nižší clonou a bez stativu. Fullframe DSLR jsou navíc velmi drahé, takže s výjimkou požadavků na extrémně vysoké rozlišení (například při dokumentaci umění) jsou obvykle nevhodné.

Velmi důležitou věcí je i výběr systému, protože od toho se odvíjí dostupné příslušenství pro DSLR. V zásadě se však v současnosti o skutečný problém nejedná, protože i menší výrobci jako Olympus či Pentax nabízejí poměrně široké příslušenství. Sázka na jistotu jsou Canon i Nikon, výběr konkrétní značky však závisí zejména na konkrétních potřebách. Není dobré se předem vymezovat proti určité značce, ale spíše postavit požadovaný set z dostupných možností a pak podle parametrů a ceny porovnat jednotlivé kandidáty.

Rozlišení není u DSLR příliš důležitým parametrem (s výjimkou speciálních účelů), protože současné DSLR jsou obvykle vybaveny snímačem o 16 a více megapixelech. Bez problémů tak mohou být fotografie vytištěny v offsetové kvalitě ve velikosti A2 při 300 dpi a při správném zpracování nejsou žádným problémem ani zvětšeniny velikosti A1.

Bez-zrcátkové systémy

V posledních několika letech se na trhu objevily různé bez-zrcátkové systémy (mirror-less). Jedná se o jakési hybridy mezi kompakty a DSLR, kdy nové modely nemají optický hledáček, ale používají elektronický hledáček obdobně jako kompakty. Mají ale obvykle větší snímače a vyměnitelné objektivy, takže kvalita výstupu je na výborné úrovni. Zde je na místě důrazné varování proti typické preferenci značek Canon a Nikon, protože tyto velké výrobce zaspali dobu a zejména duo Olympus a Panasonic poskytuje nesrovnatelně lepší nabídku. Bez-zrcátkové systémy mohou mít různé velikosti snímače, proto pozor při výběru! Zásadním parametrem je také dostupné příslušenství. Jedná se o mnohem zásadnější problém než u DSLR, protože nabídka 3 objektivů proti 10 je zásadně odlišná od souboje 40 objektivů na menším DSLR systému proti 100 u majoritních výrobců.

Obrovskou výhodou bez-zrcátkových systémů je vynikající obrazový výstup, vynikající video, malé rozměry a poměrně značná univerzálnost. Dočasnou nevýhodou je vyšší cena, která často překračuje cenu středně drahé DSLR s lepším objektivem. Výhody a nevýhody každého řešení je třeba pečlivě zvážit.

Zoom versus pevné ohnisko

Výběr zoomu anebo objektivu s pevným ohniskem (monofokálu) je nikdy nekončícím námětem pro spory. Nicméně pro běžná užití, kde není naprosto zásadní špičkový obrazový výstup, jsou obvykle zoomy vhodnější. Dobrý zoom dokáže nahradit 2 až 3 monofokály a ve výsledku je lehčí i levnější. Hodně fotografů se ohání optickou kvalitou, ale rozdíl často není až tak dramatický a činí pouhých 5-10 %. Zoomy mají jasnou převahu pokud jde o univerzální objektivy do terénu, není třeba neustále měnit objektivy a navíc při delším nošení je významná úspora váhy velmi znát. Pouze ve dvou oblastech nelze monofokály dobře nahradit – jsou to makro a focení zvěře.

Zoomy jsou obvykle nevhodné pro makrofotografii, byť společně s dalším makropříslušenstvím mohou poskytovat poměrně kvalitní výstup. Kvalitní makroobjektiv obvykle není příliš drahý, ale dokáže i bez dalšího příslušenství vykreslit zvětšení 1:1 a má citelně lepší obraz než zoomy. Další oblastí s minimální zastoupením zoomů je focení divoké zvěře. Sice existují i zoomové superteleobjektivy, ale jejich váha, cena i rozměry jsou velmi vysoké. Monofokály jsou ve většině případů citelně menší i levnější, ale tato oblast již vyžaduje řadu speciálních znalostí a nemalý rozpočet.

Odolnost fotoaparátu

Mezi fotografy se často jedná o velice podceňovaný parametr, pro práci v terénu je však naprosto kritický. Terénní pracovník si na rozdíl od hobby fotografa nevybírá počasí a nezřídka potřebuje pracovat i ve velmi nepříznivých podmínkách. Za takových okolností levné plastové kompakty či nejlevnější plastové DSLR s levnými plastovými objektivy dlouho nevydrží, navíc je zde neustálé riziko náhlé poruchy. Bohužel vyzkratování či zadření fotoaparátu nebyvají rozhodně vzácností.

V případě kompaktních existuje poměrně široká nabídka odolných modelů, dostupné jsou i poměrně levné fotoaparáty schopné i potápění. U zrcadlovek je bohužel situace podstatně horší, navíc se zde traduje řada pověr. V současnosti existují pouze dva výrobci poskytující opravdu nekompromisně odolné a utěsněné systémy DSLR a to jsou Pentax a Olympus. Canon nenabízí doopravdy utěsněné vybavení vůbec, přestože v reklamě bezostyšně tvrdí opak. Řada problémů byla i s profesionálními modely Canon, které zjevně nejsou úplně utěsněné. Nikon vyrábí i dostupnější utěsněná těla, ale problém nastává u objektivů, protože plně utěsněné jsou pouze objektivy profesionálních řad, které jsou extrémně drahé. Zásadním parametrem odolnosti je nejen utěsnění, ale také konstrukce a materiál. Zrcadlovky s kovovým tělem mají mnohonásobně vyšší životnost i odolnost proti levným plastovým, přestože stojí často pouze o 30-40 % více. Kovové poloprofilové zrcadlovky mají řadu dalších výhod, takže v případě dlouhodobější investice či intenzivního používání se vysoce vyplatí.

Otázka utěsnění a kvality provedení samozřejmě platí i pro objektivy. Kvalitní objektivy s kovovým tubusem a utěsněné proti prachu a vlhkosti vydrží i poměrně intenzivní používání po léta, plastové objektivy obvykle rok až dva. Výběr objektivu je snad ještě náročnější než výběr těla DSLR a vyžaduje poměrně dlouhé upřesňování parametrů a případně i zkoušení.

Příslušenství

Fotoaparát sám o sobě má poměrně limitované možnosti, které výrazně rozšiřuje dostupné příslušenství. V první řadě je naprosto nutné koupit kartu a nějaký hadřík na čištění optiky, výhodná je i náhradní baterie. Dále je třeba počítat s brašnou či fotobatohem, protože fotovýbavu musíte nějak přepravovat a chránit, obvykle potřebujete i filtry, stativ a externí blesk. Pro specializované pracovníky pak dále připadá v úvahu celá paleta makropříslušenství. Při seriózní práci také často potřebujeme trochu upravit světelné podmínky, takže využijeme i odrazné desky a někdy i světelný stan.

Brašna a batohy

Pro menší fotovýbavu se hodí spíše brašna, pro velkou výbavu a delší transport v terénu je lepší fotobatoh. Zásadními parametry jsou zejména odolnost proti prachu a vodě, pohodlnost nošení a snadná dostupnost fotovýbavy. Brašnu či batoh zásadně vyzkoušíme předem, vyhneme se pak nepříjemným překvapením u balení techniky.

Při výběru brašny si raději nechte trochu místa navíc, obvykle se hodí. Do brašny by se kromě fotoaparátu měly vejít i filtry, karty, náhradní baterie a hadřík na optiku. Brašna se musí pohodlně nosit, zde si dejte zejména pozor na levné brašny bez patřičně vypořádaných popruhů, které při delším nošení řezou do krku. Brašna samozřejmě musí být dostatečně vypořádaná, snadno přístupná a měla by mít přiměřenou ochranu proti dešti a prachu.

Výběr batohu není zcela jednoduchý, zásadním kritériem je, jestli bude batoh pouze na fototechniku anebo jestli bude sloužit i na přepravu notebooku a osobních věcí. Pro samotnou techniku lze vybrat menší fotobatohy, v druhém případě je výběr náročnější. Zásadní problém je velikost batohu, protože ani do velkých fotobatohů se zas tak moc fototechniky nevejde a z osobních věcí připadá v úvahu tak maximálně tenká bunda, svačina a pití. Někdy tak paradoxně může být velká brašna a malý turistický batoh lepší a levnější řešení. Výběr fotobatohu je velmi individuální a závisí na konkrétních požadavcích, technice a dalších přepravovaných věcech. Ve všech případech by však měl fotobatoh umožnit dobrý přístup, pohodlné nošení a možnost připevnění stativu, nezanedbatelnou výhodou může být i vodotěsnost.

UV filtr

Dříve se UV filtry používaly poměrně hojně kvůli citlivosti filmu na UV záření. V současnosti má však UV filtr přes různé tradované pověsti pouze ochrannou funkci, protože digitální snímače mají zabudovaný UV filtr a navíc moderní objektivy propouští jen naprosté minimum UV záření. UV filtr či tzv. Protektor můžete našroubovat na objektiv a chránit tak jeho čelní čočku, přece jen je lepší poškodit filtr než objektiv. Při používání dalších filtrů je však takový postup krajně nepohodlný, protože musíte pokaždé UV filtr odšroubovat a namontovat jiné filtry, proto mnoho profesionálů UV filtry nepoužívá.

Polarizační filtry

Polarizační filtry existují technicky vzato dva – lineární a cirkulární (CPL), běžně se používá pouze ten druhý. Jedná se o dvě vrstvy skla, mezi kterými je umístěna polarizační fólie. Otáčením filtru můžete měnit polarizaci světla a v praxi tak můžete eliminovat či omezit odlesky na lesklých a mokřých površích a můžete zvýšit sytost barev například u zeleně a oblohy. Funkce polarizačního filtru je závislá na úhlu ke světlu, přímo ve směru světla nemá filtr téměř žádný účinek. Spousta fotografů používá polarizační filtr pouze na zvýraznění oblohy, ale je velmi užitečný například i u fotografování rostlin a lesklých předmětů. Velkou nevýhodou polarizačního filtru je jeho tmavost, kvůli které prodlužuje expozici zhruba o 2 EV.

Externí blesk

Ve většině případů si na menší předměty a krátké vzdálenosti vystačíte se zabudovaným bleskem. Za určitých okolností ale můžete potřebovat silnější zdroj světla, popřípadě potřebujete odražené či rozptýlené světlo. Za takových okolností je k nezaplacení externí blesk, který vám umožní fotografovat bez stativu i za jinak velmi nepříznivých světelných podmínek. Externí blesky mají obvykle výklopnou a otočnou hlavu a většinou mají zabudovaný difuzér. Difuzér sám o sobě obvykle nestačí a je lepší přikoupit plastovou rozptylku (bouncer). K externímu blesku se také vyplatí koupit alespoň dvě sady kvalitních nabíjecích baterií, protože spotřeba je opravdu vysoká.

Zajímavé příslušenství představují i makroblesky a twin blesky, které se používají při fotografování detailů z extrémní blízkosti. Jedná se však o vysoce speciální a drahé vybavení, navíc je lze často nahradit použitím delšího ohniska v kombinaci s obyčejným externím bleskem.

Makropříslušenství

Možnosti makrofotografie jsou velmi závislé na typu fotoaparátu a jsou jednou z oblastí, kde se naplno využijí výhody zrcadlovek. Kompakty bez filtrového závitu totiž mohou používat pouze speciální makropředsádky, které jsou nezřídka velmi drahé. Kompakty s filtrovým závitem mohou používat i běžné filtrové předsádky, ale tím jejich možnosti obvykle končí. Jedinou další rozumnou možností je připevnění k mikroskopu, to je však dražší, než většina DSLR.

Zrcadlovky mohou samozřejmě používat i předsádky, hlavní zbraní jsou ale speciální makroobjektivy s velkým zvětšením. Jejich zvětšení lze ještě výrazně zvýšit kombinací s mezikroužky či makroměchem, které se montují mezi objektiv a tělo zrcadlovky. Zrcadlovka s makroobjektivem zvětšením snadno překoná většinu kompaktních a při použití mezikroužků či makroměchu se dostává na několikanásobně větší zvětšení při zachování podstatně větší pracovní vzdálenosti. V extrémních případech lze použít i připojení dalšího objektivu, který se pomocí redukce připevní obráceně do filtrového závitu anebo se nasazuje rovnou na tělo zrcadlovky. Teoreticky lze s DSLR dosáhnout zvětšení jako u levnějších mikroskopů, ale v praxi pak bývá fotografování téměř nemožné a vyžaduje speciální vybavení i náročné postupy.

Stativ

Čím lepší máte fotoaparát, tím častěji potřebujete stativ. Jedná se nepohodlnou, ale bohužel nezbytnou pomůcku pro seriózní práci. Kompakty dosahují díky malému snímači obrovské hloubky ostrosti a proto s výjimkou opravdu špatných světelných podmínek stativ většinou nepotřebují. Zrcadlovky naopak mají snímače výrazně menší a zejména fullframe DSLR mají hloubku ostrosti malou a při focení krajiny i detailů je stativ téměř nutností. Stativ je také nezbytný při focení za špatných světelných podmínek, v noci, v interiéru a většinou i u focení makrozáběrů.

Při výběru stativu se nevyplatí šetřit, protože na rozdíl od fotoaparátu morálně nezastarává a může vydržet velmi dlouho. Levné plastové stativy mají velmi špatnou tuhost, nepohodlné ovládání a velkou nevýhodou jsou i pevně spojené nohy stativu. Pokud nemusíte, nekupujte opravdu velký a robustní stativ, protože motivace k používání v terénu klesá s jeho rostoucí vahou a rozměry. Ideální jsou středně velké stativy, které bez problému unesou lehčí zrcadlovku s běžnými objektivy a již mají výhody velkých profesionálních stativů. Kvalitní stativ by měl mít dostatečnou tuhost, nezávisle nastavitelné nohy a rychloupínací destičku. Pokud budete fotit makro, vyplatí se i otočná středová tyč. Výběr hlavy je otázka složitější a každému vyhovuje něco, neexistuje univerzální řešení. Výběr stativu je vždy kompromis mezi cenou, rozměry, vahou, tuhostí a pohodlností ovládání.

Odravné desky

Pro prosvětlení stínů nebo naopak přistínění se používají sady odrazných desek. Asi nejlepším řešením do terénu je oblíbená sada 5 v 1, která obvykle obsahuje polopropustné stínítko, bílou, černou, stříbrnou a zlatou odrazku. Stříbrná odrazka se používá k prosvětlení stínů, zlatá navíc otepluje barvy. Bílá a černá se používají spíše jako pozadí, ale i bílou odrazku lze použít k prosvětlování. Celá sada se dá složit do malého balíčku.

Světelný stan

Pro speciální účely se dá využít i světelný stan, hodí se zejména u focení statických detailů na bílém pozadí. Jeho využití je častější na pracovišti než v terénu, ale hodí se například u makrofotografie a dokumentace rostlin. Pomocí světelného stanu si můžete objekt izolovat od okolí a vytvářet bezstínové fotografie na bílém pozadí. Většina stanů navíc obsahuje i sadu barevných pozadí. Vyplatí se kupovat světelný stan rozumných rozměrů, minimálně o hraně okolo 40 cm. Celý světelný stan se dá složit do malého balíčku.

Kde a jak nakupovat?

Při nákupu fototechniky NIKDY nedovolte, aby fototechniku vybíral někdo z vedení, nákupčí, manažer, ředitel apod. Fototechniku musí vždy vybírat ten, kdo ji bude aktivně používat a kdo umí zhodnotit, co vlastně potřebuje. Jinak se nakoupí nekvalitní či zbytečné věci a naopak na užitečné věci nezbudou peníze. Fototechniku nekupujete jen na pár měsíců, dobře si proto nákup rozmyslete a ideálně techniku vyzkoušejte alespoň předem v obchodě. Rozhodování je málokdy zcela jednoznačné a rozhoduje i ovládání, ergonomie a další drobnosti, které nelze z fotografie či letáku posoudit.

Naprosto zásadní otázkou při výběru techniky je i prodejce. Bohužel v České republice je většina techniky velmi citelně předražená, ceny bývají běžně o 30 – 50 % vyšší, než v zahraničí. Navíc řadu speciálního příslušenství a některé speciální objektivy nelze v ČR vůbec koupit. Nakupujte vždy pouze u zavedených, ověřených a vstřícných prodejců, jinak se později nevyhnete problémům při reklamacích a servisu.

Pro získání rozumné ceny nikdy nenakupujte přes výběrová řízení. Výběrových řízení se pouze zřídka zúčastní větší prodejci s příznivými cenami, protože jim to kvůli vysokému obratu prostě nestojí za námahu. Účast ve výběrovém řízení jsou náklady navíc, těžko tedy můžete očekávat opravdu dobrou cenu. Pokud je to účetně možné, vyplatí se dražší fototechniku nakoupit ve Velké Británii či USA. I při zaplacení cla a DPH při dovozu často ušetříte velmi výrazné částky. U zavedených výrobců není problémem celosvětová záruka a mají servis v ČR.